

## Editorial k monotematickému číslu o Maxovi Weberovi

*Vážení čitatelia,*

*dostávate do rúk monotematické číslo Sociológie venované Maxovi Weberovi. Takéto vydania venované významným sociologickým osobnostiam sú v našom časopise zriedkavosťou, a keď sa občas objavia, tak iba v súvislosti s nedeňým jubileom tohto sociologického klasika. Naposledy vyšlo podobné číslo Sociológie k 100-ročnici Antona Štefánka.*

*Aj v prípade Webera s istým oneskorením nadväzujeme na 90. výročie jeho úmrtia, ktoré si slovenská sociologická obec pripomenula v novembri 2010 teoretickým seminárom pod názvom Súčasné reflexie sociológie Maxa Webera. Toto podujatie organizovala Sekcia sociologickej teórie Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV v spolupráci so Sociologickým ústavom SAV. Seminár, na ktorom odznelo 13 príspevkov od popredných slovenských a českých sociológov, sa tešil záujmu širokého obecnstva, zloženého z predstaviteľov rôznych generácií slovenských sociológov a filozofov. Bola to príležitosť znova sa pozrieť na Weberovo dielo s odstupom času, ktorý nás oddeľoval od jeho predchádzajúcich jubileí, prípadne od údajnej Weberovej renesancie, ktorá sa odohrála v 80. rokoch minulého storočia. Bol to nesporne aj úspešný prípad slovensko-českej vedeckej spolupráce, ktorý opätovne potvrdil užitočnosť udržiavania a rozvíjania týchto medzinárodných kontaktov.*

*Z pohľadu organizátorov seminára najlepším zvecnením tohto úspechu by sa malo stať zostavenie zodpovedajúceho monotematického čísla Sociológie z príspevkov, ktoré na ňom odznali. V tomto zmysle treba vyzdvihnúť iniciatívu Miroslava Tížika, ktorý prvý prišiel s návrhom vydania tohto čísla rovnako, ako rok predtým prišiel aj s návrhom samotného seminára venovaného Maxovi Weberovi. Jeho nápad podporila aj redakčná rada Sociológie, ktorá zaradila takéto monotematické číslo do svojho perspektívneho plánu a obrátila sa s výzvou na eventuálnych autorov. Z ich ponuky aj vzišlo dané číslo. Nie všetky ponúknuté príspevky sa do neho dostali. Štúdiá o Weberových ideálnych typoch od H. Kubátovej bola uverejnená v Sociológii 2012, č. 2, jeden prisľúbený príspevok nebol dodaný, druhý neprešiel recenzným konaním. Teda toto číslo tvoria dve štúdiá od slovenských autoriek a štyri štúdiá od ich českých kolegov.*

*Ukázalo sa, že aj napriek tomu, že oproti semináru sa počet prispievateľov znížil viac ako o polovicu, obsah tohto súboru tým veľmi neutrpel. Síce sa o niečo zúžil v porovnaní s náplňou seminára, ale stal sa tematicky sústredenejším a pre čitateľa aj viac zvládnuteľným. A čo je hlavné, prezentoval také klasické weberovské témy, ako je racionálne konanie, ktorým sa zaoberá štúdiá M. Skovajsu, ako odkúzenie, ktorému sa venuje M. Havelka, ako Weberova verzia civilizacionistiky, ktorá bola analyzovaná J. P. Arnasonom, alebo ako vzťah každodennosti a charizmy, ktorý tematizuje D. Alieva. Dôležitým v tejto súvislosti bolo aj dodržanie patričného pomeru medzi všeobecnou sociologickou teóriou a odvetvovými sociológiami, o etablovanie ktorých sa Weber tak významne pričínal. Pričom išlo nielen o spracovanie D. Lužným konkrétneho problému z oblasti sociológie náboženstva, ktorá vystupovala ako prototyp odvetvovej sociológie, ale aj o prehľad Weberových inšpirácií pre dnešnú sociológiu práva v podaní S. Capíkovej. K týmto odvetvovým sociologickým subdisciplinám, ktorých legitimitu*

uznával ešte sám Weber, sa pridružuje rekonštruovaná sociológia každodennosti, ktorá v ponímaní D. Alievy predstavuje pre Webera cestu nielen k poznaniu spoločenských mikrojavov, ale aj ku globálnemu pohľadu na spoločensko-historický vývoj.

Hlásenie sa k tradičnému repertoáru tém z Weberovho „výskumného programu“ (Schluchter) ešte neznamenal, že autori tohto čísla si zvolili vychodené cestičky, ako sa to mohlo zdať niektorým skeptikom, ktorí sa raz navždy uspokojili s tým výkladom jeho koncepcie, ktorý si našli v Sociológii J. Szepaňského, a tým považovali „prípád Webera“ za uzavretý.

Naproti tomu skoro každý z uvedených autorov sa usiloval o to, aby sa nielen poučil z predchádzajúceho weberovského diskurzu z obdobia 70. – 80. rokov, keď záujem o jeho dielo dosiahol svoj vrchol, ale aby ho aj prekročil smerom k najnovšej literatúre a tým aj k novším trendom v súčasnom západnom „weberoználectve“. V tomto ohľade predložené štúdie predstavujú veľmi kompetentné a informačne nasýtené rozborly zvolenej problematiky, citlivo reagujúce na patričné myšlienkové inovácie. Stačí poukázať na hutný výklad dnes veľmi aktuálnej teórie racionálnej voľby v štúdiu M. Skovajsu, ktorú spájajú s Weberovou koncepciou účelovo-racionálneho konania, alebo na J. P. Arnasonom do súčasných sporov o civilizacionistiku zasadenú Weberovu koncepciu civilizačného vývoja. Rovnako aj veľmi svojsky a so zmyslom pre najjemnejšie odtiene koncipovaný rozbor odkúšenia u M. Havelku absorbujúce do seba tie nové postrehy, ktoré prináša dnešná sociologická tvorba. Aj koncepčne a faktograficky bohatý výklad Weberovho pohľadu na náboženstvo Indie D. Lužným sa dostáva ním do kontextu aktuálnych sporov o Weberovi ako sociológovi modernity, a to na pozadí „postmodernej“ sociológie.

Všetky tieto úsilia o modernejšie prečítanie Webera tak či onak smerujú k otázke, či nezastaral a či je ešte dnes využiteľný? Názor o pretrvávajúcej užitočnosti niektorých ideí Weberovej sociológie práva nájdeme v štúdiu S. Capíkovej, ktorá sa opiera nielen o jeho dobové práce z odboru práva, ale aj o celkom nové reflexie jeho sociológie práva. V prípade sociológie každodennosti, ktorú z Weberových výrokov rekonštruje D. Alieva, o podobnej využiteľnosti sa dá premýšľať len v niektorých bodoch, ktoré by boli smerodajné pri tvorbe novej eventuálnej koncepcie každodenného života.

Akékoľvek by však boli naše závery o eventuálnej aktuálnosti alebo neaktuálnosti Weberovej tvorby, nič nemôžu zmeniť na tom, že aj teraz ostáva pre nás jednou z hlavných postáv svetovej sociológie, večným klasikom, nevyčerpateľným zdrojom historických poznatkov, metodologických názorov, výsledných generalizácií, ktoré priťahujú pozornosť nových a nových generácií sociológov. Práve sústredenej a citlivej analýze tohto myšlienkového bohatstva je venované naše skromné dielo.

*Dilbar Alieva*